

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 4(46) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 4(46) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4\(46\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 4(46) 2026. С. 5886

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 01.05.2026, № 1/5-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор:

Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (Україна)

Редакційна колегія:

- √ *Азарова Лариса Євстахіївна* - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- √ *Берест Ігор Романович* - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- √ *Беррі, Стівен* доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- √ *Вуколова Катерина Володимирівна* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- √ *Гурко Олена Василівна* - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- √ *Заур Алієв* доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)

- √ **Р. Ахмад Закі Ель Ісламі**, доцент, професор, доктор філософії, Департамент наукової освіти, Факультет підготовки вчителів та освіти, Університет Султана Агенга Тіртаяса, (Індонезія)
- √ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- √ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- √ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- √ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- √ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- √ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- √ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- √ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- √ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Колодник Л.О.** 3800
MERGERS AND ACQUISITIONS ЯК ІНСТРУМЕНТ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОЇ ЮРИДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ
- Комар І.В., Петришин Р.А.** 3810
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ
- Кот Т.Ф., Гуральська С.В., Заїка С.С., Хоменко З.В., Побірський М.М.** 3822
ЦИФРОВІ СИМУЛЯТОРИ У ВЕТЕРИНАРНІЙ ОСВІТІ
- Котелянець Ю.С., Байдюк Л.М.** 3833
МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
- Котелянець Н.В., Котелянець Ю.С.** 3850
ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ
- Котляренко С.В., Балаховська Ю.М., Строганова Г.М.** 3864
НАВЧАЛЬНІ ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
- Лагодич М.М., Великий Р.Г.** 3878
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ БОГОСЛОВІВ
- Лаппо В.В.** 3893
СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (90-ті рр. ХХ - перша чверть ХХІ століття)
- Листопад О.А., Мардарова І.К.** 3906
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ У СИСТЕМІ ЗДОРОВ'Я-ЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ І СОЦІАЛЬНО-РОЛЬОВИХ ПРОЄКТІВ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 37.091.3:373.3:159.9:615.9:37.015

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4\(46\)-3906-3919](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46)-3906-3919)

Листопад Олексій Анатолійович доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, <https://orcid.org/0000-0002-3121-324X>

Мардарова Ірина Костянтинівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, <https://orcid.org/0000-0001-8899-2830>

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ У СИСТЕМІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ І СОЦІАЛЬНО-РОЛЬОВИХ ПРОЄКТІВ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті визначено, що ігрова та проектна діяльність у дошкільній освіті виступають ключовими механізмами розвитку соціальної, комунікативної, пізнавальної та здоров'язбережувальної компетентності дітей. Подано та схарактеризовано історико-педагогічний розвиток концепцій ігрової та проектної діяльності у дошкільній освіті через кілька послідовних етапів, кожен із яких відображає певні зміни в освітніх ідейних підходах та практичних методиках. Визначено та розкрито методологічні підходи до організації ігрової та проектної діяльності у дошкільній освіті, що сформувалися на основі ідей видатних педагогів і дослідників, кожен із яких розвивав власне розуміння розвитку дитини через діяльність: педагогічну гру як стимул для самостійного розвитку; виховний аспект для формування соціальних і моральних якостей; системний підхід для інтеграції творчості, колективної діяльності, здоров'язбереження та національної ідентичності; сучасний проектний підхід, який дозволяє поєднати освітні, соціальні та практичні цілі в умовах реальних життєвих ситуацій. Доведено, що ефективна реалізація проектної діяльності з дітьми дошкільного віку базується на низці закономірностей і педагогічних принципів, що забезпечують цілісний розвиток особистості та формування ключових компетентностей. У контексті професійної підготовки майбутніх вихователів обґрунтовано необхідність комплексного оволодіння освітніми компонентами «Дошкільна педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Порівняльна дошкільна педагогіка», «Теорія та технологія валеологічної

освіти дітей дошкільного віку», «Теорія і практика соціалізації дитини», «Технологія ігрової діяльності дітей раннього та дошкільного віку», «Інновації в роботі вихователя», «Основи педагогічної майстерності та творчості вихователя», а також виробничою педагогічною практикою у закладах дошкільної освіти. Такий підхід спрямований на опанування технологій організації ігрової та проєктної діяльності дітей, із акцентом на інтеграцію здоров'язбережувальних, соціально-рольових та дослідницьких компонентів.

Ключові слова: дошкільна освіта, ігрова діяльність, проєктна діяльність, здоров'язбережувальні проєкти, соціально-рольові проєкти, історичний аналіз, педагогічні підходи, професійна підготовка вихователів.

Lystopad Oleksii Anatoliyovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Preschool Education State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, <https://orcid.org/0000-0002-3121-324X>

Mardarova Iryna Kostyantynivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool Education State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, <https://orcid.org/0000-0001-8899-2830>

PLAY ACTIVITIES OF PRESCHOOLERS IN HEALTH PROMOTION AND SOCIAL ROLE-PLAYING PROJECTS: A HISTORICAL AND PEDAGOGICAL PERSPECTIVE

Abstract. This article establishes that play-based and project-based activities in early childhood education serve as key mechanisms for the development of children's social, communicative, cognitive, and health-promoting competencies. It presents and characterizes the historical and pedagogical development of concepts of play-based and project-based activities in preschool education through several successive stages, each of which reflects certain changes in educational ideological approaches and practical methodologies. This study identifies and explores methodological approaches to organizing play-based and project-based activities in early childhood education, which have evolved from the ideas of prominent educators and researchers, each of whom developed their own understanding of child development through activity: pedagogical play as a stimulus for independent development; the educational aspect for fostering social and moral qualities; a systematic approach for integrating creativity, collective activity, health preservation, and national

identity; a modern project-based approach that allows for the combination of educational, social, and practical goals within the context of real-life situations. It has been proven that the effective implementation of project-based activities with preschool-aged children is based on a set of patterns and pedagogical principles that ensure holistic personal development and the formation of key competencies. In the context of professional training for future educators, the need for a comprehensive mastery of the following educational components has been established: “Preschool Pedagogy,” “History of Preschool Pedagogy,” “Comparative Preschool Pedagogy,” “Theory and Technology of Health Education for Preschool-Aged Children,” “Theory and Practice of Child Socialization,” “Technology of Play Activities for Infants and Preschoolers,” “Innovations in the Work of the Educator,” “Fundamentals of Pedagogical Skill and Creativity of the Educator,” as well as practical teaching experience in preschool education institutions. This approach is designed to help children master the skills needed to organize play and project-based activities, with an emphasis on integrating health-promoting, social-role-playing, and research components.

Keywords: preschool education, play-based activities, project-based activities, health-promoting projects, social role-playing projects, historical analysis, pedagogical approaches, professional training for preschool teachers.

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації дошкільної освіти в Україні характеризується переорієнтацією на цілісний процес формування особистості дитини, утвердженням компетентнісного підходу та пріоритетом збереження і зміцнення фізичного, психічного й соціального здоров’я. У цьому контексті особливої значущості набуває ігрова діяльність як провідний вид активності дітей дошкільного віку, що забезпечує природовідповідний характер освітнього процесу та створює умови для їх гармонійного розвитку.

Відповідно до положень БКДО, освітній процес у закладах дошкільної освіти має бути спрямований на формування життєвої компетентності дитини, зокрема її здатності до самозбереження, соціальної взаємодії та активної участі у різних видах діяльності, серед яких гра посідає центральне місце [2]. Узгодженість зазначених підходів простежується і в європейському освітньому просторі, де проблема якості дошкільної освіти, збереження здоров’я та соціалізації дітей визначається як одна з пріоритетних. Зокрема, у рамковому документі European Quality Framework for Early Childhood Education and Care підкреслюється значення цілісного підходу до розвитку дитини, де інтегруються освітні, соціальні та здоров’язбережувальні аспекти, а гра розглядається як провідний

інструмент навчання і розвитку [14]. Зазначимо, що проєктні технології наразі виступають як ефективний інноваційний засіб організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, оскільки проєктна діяльність забезпечує інтеграцію різних видів дитячої активності, сприяє формуванню дослідницьких умінь, самостійності, ініціативності та соціальної відповідальності.

Разом із тим, незважаючи на значний науковий доробок у галузі дошкільної педагогіки [1; 3; 4; 5; 6; 7; 9; 11], проблема інтеграції ігрової діяльності у систему здоров'язбережувальних і соціально-рольових проєктів залишається недостатньо розробленою як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Історико-педагогічний аналіз свідчить про наявність значного потенціалу класичних і сучасних підходів до організації гри, який, однак, не повною мірою реалізується у сучасній освітній практиці, зокрема у площині використання проєктних технологій, що зумовлює виникнення низки суперечностей: між суспільною потребою у збереженні здоров'я дітей дошкільного віку та недостатнім рівнем використання ігрової діяльності як засобу соціалізації та здоров'язбереження; між необхідністю впровадження проєктних технологій у роботу з дошкільниками та недостатнім методичним забезпеченням їх реалізації через ігрову діяльність; між значним потенціалом різних видів ігор у формуванні соціальної або здоров'язбережувальної компетентності та обмеженим їх застосуванням у проєктній діяльності закладів дошкільної освіти; між історично сформованими педагогічними ідеями щодо провідної ролі гри у розвитку дитини та недостатнім рівнем їх імплементації в сучасні освітні технології; між необхідністю інтеграції різних видів діяльності дитини у цілісний освітній процес та фрагментарністю їх використання на практиці. Отже, окреслені суперечності актуалізують потребу у ґрунтовному історико-педагогічному осмисленні ігрової діяльності дошкільників як основи реалізації здоров'язбережувальних і соціально-рольових проєктів із урахуванням потенціалу проєктних технологій, що й визначає постановку проблеми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ігрової діяльності дошкільників має ґрунтовне теоретичне підґрунтя (М.Айзенбарт, Л.Азарова, Л.Артемова, М.Замелюк, Л.Комарніцька, К.Крутий, О.Кудрявцева, О.Монке, В.Пасічник, С.Русова, К.Ушинський, Ф.Фребель, Й.Хейзінг, К.Щербакова, D.J.Leong, E.Loizou, M.Olymbiou та інші). Вони підкреслюють, що гра є природним засобом пізнання, соціалізації та формування особистості, оскільки інтегрує когнітивну, емоційну, рухову та соціальну активність дітей дошкільного віку. Ігрова діяльність забезпечує умови для засвоєння соціальних норм, розвитку комунікативних

компетентностей, формування самостійності та відповідальності, а також виступає ефективним механізмом реалізації здоров'язбережувальних стратегій.

Особливо актуальним є підкреслення ролі гри як провідної форми методики проектної діяльності, що дозволяє органічно поєднати інтерактивні, здоров'язбережувальні, соціально-рольові та творчі компоненти освітнього процесу, забезпечуючи всебічний розвиток дитини відповідно до сучасних стандартів дошкільної освіти та вимог Європейського освітнього простору (К.Андросович, С.Ганаба, О.Гринюк, В.Коваль, Г.Король, О.Міхно, О.Михайленко, В.Павлюк, А.Пуліна, Г.Смольникова, S.C.Chard, E.N.Daubert, J.Dewey, N.Farida, M.Harris, S.Hartati, K.Huda, L.G.Katz, G.B.Ramani, H.Rasyid, K.H.Rubin, A.D.Utami та інші). Більшість дослідників підкреслюють, що метод проектів у дошкільній освіті є ефективним засобом всебічного розвитку дитини, оскільки поєднує пізнавальні, соціальні, емоційні, рухові та здоров'язбережувальні компоненти. При цьому гра виступає ключовою формою реалізації проектної діяльності, сприяючи соціалізації, розвитку навичок співпраці та формуванню здоров'язбережувальної культури. Однак, враховуючи це, стає очевидною необхідність проведення наукового дослідження ігрової діяльності дошкільників у системі здоров'язбережувальних і соціально-рольових проектів з історико-педагогічної перспективи, що дозволяє виявити закономірності, еволюцію методичних підходів та сучасні тенденції організації проектної та ігрової діяльності для забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини.

Мета статті – теоретичне обґрунтування та аналіз ігрової діяльності дошкільників у системі здоров'язбережувальних та соціально-рольових проектів у контексті історико-педагогічного розвитку дошкільної освіти, визначення еволюції методологічних підходів до організації проектної та ігрової діяльності, а також виокремлення закономірностей і принципів, що забезпечують всебічний і гармонійний розвиток особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. У педагогічному дискурсі ігрова діяльність розглядається сучасною наукою як ключовий вид активності дошкільників, що забезпечує умови для цілісного розвитку особистості дитини. Гра виступає не лише природною формою пізнання навколишнього світу, а й специфічною діяльністю, у якій дитина виявляє ініціативу, творче мислення, образне уявлення та здатність моделювати здоров'язбережувальні та соціальні ситуації (С.Русова, Ф.Фребель, S.C.Chard L.G.Katz та інші) [9; 11; 15]. Трактуювання гри як провідного виду діяльності дошкільників знайшло своє подальше підтвердження у праці В.Пасічник, яка акцентує увагу на активній участі дитини в ігровому процесі як каталізаторі її особистісного зростання [8].

Звернемо увагу, що поняття гри у дошкільному віці охоплює різні її функції: пізнавальну, яка стимулює розвиток мислення, пам'яті і мовлення; соціальну, що сприяє взаємодії з однолітками та дорослими; емоційну, що забезпечує переживання радості від діяльності та розвиток саморегуляції; рухову, яка формує моторні навички та фізичну активність. Ігрова діяльність створює середовище, в якому дитина не лише відтворює діяння дорослих і однолітків, а й перебуває у стані постійної активності, що стимулює її творчий потенціал і загальний розвиток (Г.Тарасенко) [7]. У соціальному аспекті гра є середовищем для моделювання міжособистісних взаємодій, навчання нормам співпраці та взаєморозуміння, що підтверджено як педагогічними, так і психологічними дослідженнями (J.Dewey, M.Knoll) [16]. Особлива значущість ігрової діяльності полягає у її взаємозв'язку з формуванням здоров'язбережувальних навичок (Н.Андрющенко, Н.Гуданич). Учені вказують, що ігрові форми діяльності сприяють природній мотивації до рухової активності, що зміцнює фізичне здоров'я та розвиває моторні уміння, а також формують усвідомлене ставлення до власного тілесного благополуччя [1; 3].

Варто підкреслити, що у сучасній педагогічній науці (Л.Швайка) метод проєктів у дошкільній освіті розглядається як комплексний засіб організації освітньої діяльності, що об'єднує різні види діяльності дітей і спрямований на розв'язання практично-прикладних завдань у груповому чи індивідуальному форматі. Проєктна діяльність у закладах дошкільної освіти передбачає планування, реалізацію, рефлексію та презентацію результатів у співпраці з дорослими і однолітками. Проєкти в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти мають переважно ігровий характер та орієнтовані на практичну діяльність, де вихователь виступає організатором, координатором і партнером дітей у процесі діяльності та підтримує формування навичок планування, аналізу й оцінювання результатів діяльності. Такий підхід узгоджується з дослідженнями проєктної діяльності як складової особистісно-орієнтованого підходу в дошкільній освіті [6].

Історико-педагогічний розвиток концепцій ігрової та проєктної діяльності у дошкільній освіті можна розглядати через кілька послідовних етапів, кожен із яких відображає певні зміни в освітніх ідейних підходах та практичних методиках. Перший етап формування концепцій ігрової діяльності припадає на початок ХІХ століття, коли гра в дошкільній освіті розглядалася як природна форма активності дитини. У цей період педагоги наголошували на значенні ігор для всебічного розвитку дітей, але переважно як засобу розваги та задоволення потреб дитини. Головним завданням гри визнавалося формування емоційного та психічного розвитку, розвиток уяви та сенсорних навичок. Важливим аспектом цього етапу було

усвідомлення того, що гра є органічною діяльністю дошкільника, що відбувається без примусу дорослого і сприяє природному розвитку дитини (К.Ушинський, Ф.Фребель) [10; 11].

Другий етап розвитку концепцій ігрової діяльності припадає на кінець XIX початок XX століття. У цей період гра почала розглядатися як педагогічно організована діяльність, де дорослий виступає модератором та координатором процесу. Важливу роль відіграла інтеграція ігор в освітній процес, що дозволило поєднувати пізнавальні, соціальні та моральні цілі. На цьому етапі почали формуватися методики, які враховували вікові особливості дітей і дозволяли систематично використовувати ігрову діяльність для розвитку мовлення, мислення, соціальних навичок та емоційного інтелекту (С.Русова) [9].

Третій етап пов'язаний із формуванням проєктного підходу в дошкільній освіті на початку XX століття. Проєкти стали розглядатися як форма діяльності, орієнтована на розв'язання конкретних практичних задач у спільній діяльності дітей і дорослих. Основна увага приділялася інтеграції різних видів діяльності, плануванню, спільному прийняттю рішень та презентації результатів. Цей підхід дозволяв дітям не лише отримувати знання, а й формувати навички співпраці, організації діяльності та критичного мислення. Проєктна діяльність стала ключовим механізмом розвитку соціальної компетентності, відповідальності та самостійності дітей старшого дошкільного віку (J.Dewey) [16].

Четвертий етап розвитку ігрової та проєктної діяльності припадає на другу половину XX початок XXI століття, коли відбувається системна інтеграція гри та проєктного підходу у дошкільну освіту як комплексного засобу розвитку дитини. На цьому етапі гра і проєкти розглядаються як взаємопов'язані інструменти, що забезпечують цілісний розвиток пізнавальних, соціальних, емоційних та фізичних компетентностей. Велика увага приділяється здоров'язбережувальним, соціально-рольовим та міждисциплінарним проєктам, які дозволяють дітям застосовувати отримані знання на практиці, розвивати комунікативні навички, творчість та емпатію, а також формувати усвідомлене ставлення до власного здоров'я та соціальної взаємодії (В.Пасічник, Г.Тарасенко, К.Huda, L.G.Katz) [7; 8; 13; 15].

Отже, етапи розвитку ігрової та проєктної діяльності демонструють поступову трансформацію від гри як природного способу активності до складної, системно організованої педагогічної технології, яка інтегрує різні види діяльності та спрямована на всебічний розвиток особистості дитини, її соціальну адаптацію та підготовку до життя у суспільстві. У науковому контексті методологічні підходи до організації ігрової та проєктної діяльності у дошкільній освіті сформувалися на основі ідей видатних

педагогів і дослідників, кожен із яких розвивав власне розуміння розвитку дитини через діяльність, розкриємо їх.

Видатний вчений в галузі дошкільної освіти Ф.Фребель сформував педагогічний підхід через гру, акцентуючи на значенні організованої ігрової діяльності для всебічного розвитку дитини. Основою його концепції були «педагогічні дари», спеціально розроблені навчальні матеріали, що стимулюють сенсорне сприймання, творчу уяву та дрібну моторику. Гра за Ф.Фребелем мала соціальне та колективне спрямування: через спільну діяльність діти навчалися взаємодіяти, ділитися, дотримуватися правил та домовлятися [11].

Натомість К.Ушинський акцентував увагу на комплексному виховному підході, де ігрова діяльність поєднувалася з формуванням моральних, соціальних і інтелектуальних якостей. Він наголошував на значенні рольових та сюжетних ігор, через які діти моделюють життєві ситуації, вчать співпрацювати та проявляти ініціативу. Вчений підкреслював важливість педагогічного керівництва, яке не обмежує свободу дитини, а спрямовує діяльність на розвиток інтелекту та емоційної сфери [10].

У наукових доробках С.Русової запропонований системний підхід до організації гри, що поєднує індивідуальні ініціативи дітей із колективними завданнями, спрямованими на формування соціальної компетентності. Вона акцентувала на рольових іграх із соціальним змістом, де діти моделюють ситуації взаємодії в колективі або суспільстві. С.Русова підкреслювала важливість включення творчих завдань у ігрову діяльність, що сприяє розвитку у дітей уяви, мовленнєвих умінь та креативного мислення. Вона також акцентувала на використанні рухливих народних ігор, які одночасно стимулюють фізичну активність та формують почуття національної ідентичності й культурної належності. Крім того, учена відзначала значення інтеграції мистецьких, музичних та театралізованих елементів у гру, що дозволяє дошкільникам досліджувати різні способи самовираження, розвивати естетичне сприйняття та емоційну чутливість, а також формувати навички колективної взаємодії та соціальної співпраці [9].

Дослідниці S.C.Chard, L.G.Katz розвинули проєктний підхід, який базується на принципі інтеграції освітніх, соціальних і практичних цілей. Основною характеристикою їх підходу є робота над проєктами, що вирішують реальні проблеми або відтворюють життєві ситуації, при цьому дитина активно взаємодіє з однолітками та вихователем [15].

Отже, зробимо висновок, що методологічна база ігрової та проєктної діяльності поєднує різні підходи: педагогічну гру Ф.Фребеля як стимул для самостійного розвитку, виховний аспект К.Ушинського для формування

соціальних і моральних якостей, системний підхід С.Русової для інтеграції творчості, колективної діяльності, здоров'язбереження та національної ідентичності, а також сучасний проєктний підхід S.C.Chard, L.G.Katz, який дозволяє поєднати освітні, соціальні та практичні цілі в умовах реальних життєвих ситуацій. Означена інтеграція забезпечує всебічний розвиток особистості дошкільника, формує комунікативні навички, творче мислення, соціальну та здоров'язбережувальну компетентність і готовність до активної участі в колективі та суспільстві.

Разом із тим, ефективна реалізація проєктної діяльності з дітьми дошкільного віку базується на низці закономірностей і педагогічних принципів, що забезпечують цілісний розвиток особистості та формування ключових компетентностей. Серед основних закономірностей слід виділити природну потребу дітей у грі та пізнавальній активності, залежність результативності діяльності від рівня вікових особливостей, а також взаємозв'язок соціальної взаємодії та емоційного залучення з якістю освітнього процесу. Окреслені закономірності визначають структуру проєктів, підхід до організації групових та індивідуальних завдань, а також баланс між свободою вибору дитиною та педагогічним керівництвом.

Ключові педагогічні принципи організації ігрової та проєктної діяльності включають принцип активного залучення дітей у процес, що передбачає спільне планування, прийняття рішень та виконання завдань у колективі; принцип диференціації та адаптації завдань відповідно до індивідуальних здібностей, інтересів та потреб кожної дитини; принцип інтеграції різних видів діяльності, який дозволяє поєднувати гру, дослідження, творчість, рухову активність і навчальні цілі; принцип проблемного навчання та дослідницької діяльності, що стимулює розвиток критичного мислення та навичок вирішення завдань; принцип безпеки та підтримки фізичного й емоційного благополуччя, що забезпечує позитивний психологічний клімат та сприяє формуванню довіри між вихователем і дитиною. У практиці освітньої діяльності зазначені принципи знаходять своє втілення через реалізацію тематичних проєктів, що охоплюють сюжетно-рольові та дидактичні ігри, дослідницькі завдання, поєднання мистецьких і рухових видів активності, а також організацію колективної творчої діяльності й заходів здоров'язбережувального спрямування.

Сучасні тенденції організації проєктної та ігрової діяльності у дошкільній освіті відображають глибинні трансформації освітньої практики, зумовлені розвитком педагогічної науки, суспільними запитами та змінами в освітній політиці. У закладах дошкільної освіти України та європейських країн метод проєктів активно інтегрується в освітній процес як ефективний інструмент формування ключових компетентностей дітей.

Освітні програми передбачають реалізацію тематичних проєктів, що поєднують міждисциплінарний зміст і здійснюються через організацію групової дослідницької та практичної діяльності, яка включає етапи спільного планування, виконання та оцінювання результатів у взаємодії з вихователем. У сучасному освітньому просторі спостерігається посилення уваги до інноваційних моделей, зокрема STEM-орієнтованих проєктів, які забезпечують інтеграцію природничо-наукових, технологічних, інженерних і математичних компонентів у ігрово-пізнавальні ситуації. Поряд із цим, актуалізується впровадження інтегрованих соціально-рольових і здоров'язбережувальних програм, які поєднують ігрові, проєктні та дослідницькі форми діяльності. Їх реалізація забезпечує формування у дітей соціальних, емоційних, фізичних і екологічно-безпекових компетентностей у контексті наближених до реальності життєвих ситуацій. Отже, сучасний заклад дошкільної освіти функціонує як цілісне освітнє середовище, у якому системно формуються основи сталого розвитку, відповідального ставлення до довкілля та ефективної соціальної взаємодії (Early childhood education and care curricula in Europe) [12].

Водночас, зазначимо, що реалізація проєктного підходу в ігрову діяльність супроводжується певними викликами, серед яких недостатня підготовка вихователів до організації складних проєктних, обмеженість ресурсів для впровадження інноваційних технологій, а також необхідність адаптувати проєктні моделі до вікових особливостей дошкільників. Незважаючи на ці труднощі, перспективи впровадження такого підходу пов'язані з розширенням професійного розвитку вихователів, створенням відкритого програмного забезпечення, обміну кращими практиками між закладами освіти та активною комунікацією з батьками й місцевою спільнотою щодо значення ігрового проєктування для розвитку всебічно компетентної особистості дитини.

Підготовка майбутніх вихователів у межах освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» спеціальності А2 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Університету Ушинського зосереджена на формуванні компетентностей, необхідних для організації ефективної ігрової та проєктної діяльності дітей дошкільного віку. Зокрема, це включає розробку та впровадження здоров'язбережувальних і соціально-рольових проєктів, що сприяють розвитку соціальної, комунікативної, рухової та пізнавальної компетентності дошкільників. Професійна підготовка здійснюється через оволодіння освітніми компонентами «Дошкільна педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Порівняльна дошкільна педагогіка», «Теорія та технологія валеологічної освіти дітей дошкільного віку», «Теорія і практика соціалізації дитини», «Технологія ігрової діяльності дітей

раннього і дошкільного віку», «Інновації в роботі вихователя», «Основи педагогічної майстерності та творчості вихователя». Значну роль у формуванні професійної майстерності відіграє виробнича педагогічна практика у закладах дошкільної освіти, під час якої студенти реалізують інтегровані проекти, організовують сюжетно-рольові ігри, координують групові завдання та застосовують сучасні методи здоров'язбереження. Такий комплексний підхід сприяє формуванню у майбутніх вихователів готовності до проектування, модифікації та аналізу освітньої діяльності, а також розвитку вмінь створювати педагогічно доцільні умови для цілісного становлення особистості дитини, її ефективної соціальної взаємодії та успішної інтеграції в здоров'язбережувальне освітнє середовище.

Висновки. Визначено, що ігрова та проектна діяльність у дошкільній освіті виступають ключовими механізмами розвитку соціальної, комунікативної, пізнавальної та здоров'язбережувальної компетентності дітей. Метод проектів дозволяє організувати інтегровану діяльність, що поєднує гру, дослідницькі завдання, колективні проекти та фізичну активність, сприяючи формуванню умінь співпраці, самостійного прийняття рішень і відповідальності за результат спільної діяльності. Схарактеризовано історико-педагогічний розвиток концепцій ігрової та проектної діяльності у дошкільній освіті через кілька послідовних етапів, кожен із яких відображає певні зміни в освітніх ідейних підходах та практичних методиках. Визначено методологічні підходи до організації ігрової та проектної діяльності у дошкільній освіті, що сформувалися на основі ідей видатних педагогів і дослідників (С.Русової, К.Ушинського, Ф.Фребеля, S.C.Chard, L.G.Katz), кожен із яких розвивав власне розуміння розвитку дитини через діяльність. Доведено, що ефективна реалізація проектної діяльності з дітьми дошкільного віку базується на низці закономірностей і педагогічних принципів, що забезпечують цілісний розвиток особистості та формування ключових компетентностей. Зазначено, що підготовка майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, зокрема в Університеті Ушинського, повинна здійснюватися за комплексною освітньо-професійною програмою, що включає теоретичні дисципліни та виробничу педагогічну практику, спрямовану на опанування технологій організації ігрової та проектної діяльності. Акцент робиться на інтеграції здоров'язбережувальних, соціально-рольових та дослідницьких елементів, що забезпечує формування у майбутніх вихователів здатності планувати, адаптувати та реалізовувати ефективні освітні стратегії.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні впливу комплексного поєднання різних форм ігрової діяльності та проектних завдань на розвиток соціальних навичок, комунікативної компетентності та

здоров'язбережувальної поведінки дітей дошкільного віку, а також у визначенні оптимальних стратегій інтеграції цих елементів у освітній процес закладів дошкільної освіти.

Література:

1. Андрущенко Н. Особливості валеологічного виховання старших дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2015. Випуск 53. С. 249-254.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21> (дата звернення: 04.04.2026).
3. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Підготовка студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО: теоретичний і практичний аспекти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2023. Вип. 64. С. 111–123. DOI: 10.31909/26168812.2023-(64)-13
4. Листопад О., Мардарова І. Особливості викладання навчальної дисципліни «Історія дошкільної педагогіки» у професійній підготовці майбутніх вихователів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 53. С. 118–125. DOI 10.31909/26168812.2021-(53)-14
5. Листопад О., Мардарова І. Підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 49. С 63-71. DOI 10.31909/26168812.2020-(49)-8
6. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / укл. Л. А. Швайка. Харків: Основа, 2010. 203 с.
7. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти / за ред. Г. С. Тарасенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
8. Пасічник В. Сутність ігрової діяльності у формуванні особистості дітей дошкільного віку. *Спортивні ігри*. 2024. (3(17), 43–57).
9. Русова С. Ф. Дошкільне виховання. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки* / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ «Вища школа», 2004. С. 262–276.
10. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки* / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ «Вища школа», 2004. С. 196–201.
11. Фребель Ф. Дитячий садок. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки* / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ «Вища школа», 2004. С. 74–103.
12. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023. *Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe*: 2023. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dec6be09-931f-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/?utm_source=chatgpt.com
13. Huda, K., Hartati, S., Utami, A. D. *Development of a Project-Based Learning Model Using Science Games to Enhance Social Skills in Early Childhood. Exploration in Early Childhood Research*, 2025. 1(2), 423–439.
14. Hulpia H., Sharmahd, N., Bergeron-Morin L., De Pré L., Crêteur S., Dunajeva J. 'Quality in early childhood education and care (ECEC): state of play in the EU Member States based on the European Quality Framework', NESET report, Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2024. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/->

/publication/f267556f-9bec-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en?utm_source=chatgpt.com
DOI: 10.2766/932337

15. Katz, L. G., Chard, S. C. Engaging Children's Minds: The Project Approach. Greenwich, CT.: Ablex Publishing Corporation, 1989. 189 p.

16. Knoll M. John Dewey und die Projektmethode. Zur Aufklärung eines Missverständnisses. *Bildung und Erziehung*. 1992. № 45. S. 89–108.

References:

1. Andrushchenko, N. (2015). Osoblyvosti valeolohichnoho vykhovannia starshykh doshkilnykiv yak psykholohho-pedahohichna problema [Features of valeological education of senior preschoolers as a psychological and pedagogical problem]. *Psykholohho-pedahohichni problemy silskoi shkoly – Psychological and Pedagogical Problems of Rural School*, 53, 249–254 [in Ukrainian].

2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) [Basic Component of Preschool Education (new edition)]. (2021). Retrieved April 4, 2026, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21> [in Ukrainian].

3. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K., & Hudanych, N. M. (2023). Pidhotovka studentiv do valeoloho-pedahohichnoi diialnosti v umovakh ZDO: teoretychnyi i praktychnyi aspekty [Preparation of students for valeological-pedagogical activity in preschool educational institutions: theoretical and practical aspects]. *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Izmail State University: Collection of Scientific Papers. Series: Pedagogical Sciences*, 64, 111–123. [https://doi.org/10.31909/26168812.2023-\(64\)-13](https://doi.org/10.31909/26168812.2023-(64)-13) [in Ukrainian].

4. Lystopad, O., & Mardarova, I. (2021). Osoblyvosti vykladannia navchalnoi dystsyplyny «Istoriia doshkilnoi pedahohiky» u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vykhovateliv [Features of teaching the academic discipline “History of Preschool Pedagogy” in the professional training of future educators]. *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Izmail State University: Collection of Scientific Papers. Series: Pedagogical Sciences*, 53, 118–125 [https://doi.org/10.31909/26168812.2021-\(53\)-14](https://doi.org/10.31909/26168812.2021-(53)-14) [in Ukrainian].

5. Lystopad, O., & Mardarova, I. (2020). Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do sotsializatsii ditei doshkilnoho viku [Preparation of future educators for the socialization of preschool children]. *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Izmail State University: Collection of Scientific Papers. Series: Pedagogical Sciences*, 49, 63–71. [https://doi.org/10.31909/26168812.2020-\(49\)-8](https://doi.org/10.31909/26168812.2020-(49)-8) [in Ukrainian].

6. Shvaika, L. A. (2010). Metod proektiv u diialnosti doshkilnoho zakladu [The project method in the activity of preschool institutions]. Kharkiv: Osnova. 203 p. [in Ukrainian].

7. Tarasenko, H. S. (Ed.). (2010). Orhanizatsiia dytiachoi ihrovoi diialnosti v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity [Organization of children's play activity in the context of continuity between preschool and primary education]. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo». 320 p. [in Ukrainian].

8. Pasichnyk, V. (2024). Sutnist ihrovoi diialnosti u formuvanni osobystosti ditei doshkilnoho viku [The essence of play activity in the formation of preschool children's personality]. *Sportyvni ihry – Sports Games*, 3(17), 43–57 [in Ukrainian].

9. Rusova, S. F. (2004). Doshkilne vykhovannia: Khrestomatiia z istorii doshkilnoi pedahohiky [Preschool education: Chrestomathy on the history of preschool pedagogy] (Z. N. Borysova, Ed.). Kyiv: Vyshcha shkola, 262–276 [in Ukrainian].

10. Ushynskiy, K. D. (2004). Liudyna yak predmet vykhovannia: Khrestomatiia z istorii doshkilnoi pedahohiky [Man as an object of education: Chrestomathy on the history of preschool pedagogy] (Z. N. Borysova, Ed.). Kyiv: Vyshcha shkola, 196–201 [in Ukrainian].
11. Fröbel, F. (2004). The kindergarten. In Z. N. Borysova (Ed.), Chrestomathy of the history of preschool pedagogy (pp. 74–103). Kyiv, Ukraine: Vyshcha Shkola. [in Ukrainian].
12. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023. (2023). Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe: URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dec6be09-931f-11ee-8aa6-01aa75ed71a1?utm_source=chatgpt.com [in English].
13. Huda, K., Hartati, S., & Utami, A. D. (2025). Development of a Project Based Learning Model Using Science Games to Enhance Social Skills in Early Childhood. *Exploration in Early Childhood Research*, 1(2), 423–439. [in English].
14. Hulpia, H., Sharmahd, N., Bergeron-Morin, L., De Pré L., Crêteur, S. & Dunajeva, J. (2024). ‘Quality in early childhood education and care (ECEC): state of play in the EU Member States based on the European Quality Framework’, NESET report, Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f267556f-9bec-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en?utm_source=chatgpt.com DOI: 10.2766/932337 [in English].
15. Katz, L. G. & Chard, S. C. (1989) Engaging Children’s Minds: The Project Approach. Greenwich, CT.: Ablex Publishing Corporation, 189. [in English].
16. Knoll M. (1992) John Dewey und die Projektmethode. Zur Aufklärung eines Missverständnisses. *Bildung und Erziehung*. 45. 89–108. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 06.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Журнал

«Вісник науки та освіти»

№ 4(46) 2026

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.